

**R. P. Thomæ Comptoni Carleton, Cantabrigiensis,
Societatis Jesu, In Collegio Anglicano Leodiensi Sacrae
Theologiae Professoris, Cursus Philosophicus Unversus**

Carleton, Thomas Compton

Antverpiæ, M.DC.XCVII.

Disput. XII. De Elementis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95656)

SECTIO VI.

Inferuntur quædam circa rarefactionem & condensationem.

I. ^{Quoties unum corpus rarefit, aliud natura iter condensatur, & e contrâ.} EX hæcenus dictis infero primò: quoties unum corpus rarefit, debere aliud, naturaliter loquendo, condensari, & e contrâ. Ratio est quia aliqui vel daretur vacuum, dum corpus condensatur; vel penetratio dum rarefit. Nec adeo est difficile, ac nonnulli autumant, condensato uno corpore aliud rarefieri ad vitandum vacuum, cum ne detur vacuum, longè alia naturaliter fieri videamus: aqua enim in lagenâ inversâ angustio orificio non cadit, licet orificium sit apertum. Item dum duo plana se tangunt, elevato superiore, inferius ascendit nemine tangente, vel impellente, & sexcenta huiusmodi.

II. ^{Parva pars ferri in pluribus locis adæquatis sibi proximis posita, non foret rarefacta.} Infero secundò: si Deus eandem materiam, aut quantitatem digitalem, aut palmarem sæpius multiplicaret, & hoc modo in locis sibi proximis multiplicatam unionem continuativâ connecteret, non futuram materiam illam, aut quantitatem raram. Ratio est, quia non foret parvum materiæ sub magnis dimensionibus, sed parva materia sæpius sub parvis. Ut ergo aliquid dicatur rarum, debet occupare multum spatij naturali modo, seu per extensionem, non per multiplicationem, hoc modo enim definitionem illam intellexit Aristoteles, qui non novit casus miraculosos.

III. ^{Rarefactio non fit à solo calore, nec condensatio à solo frigore.} Infero tertio: nec rarefactionem fieri per solum calorem, nec condensationem tantum per frigus; condensatio enim aliquando fieri potest per impetum, & motum localem, ut multi probabiliter dicunt contingere in exhalatione ignita in nube inclusâ. Rarefactio etiam per accidens occasionaliter fieri potest à frigore, & condensatio à calore: dum enim unum corpus per frigus condensatur, aliud rarefit ne detur vacuum, & e contrâ, dum unum per calorem rarefit, aliud condensatur ne detur penetratio, ut dictum est n. 1.

IV. Infero quarto: rationem cur res durissimæ, ut ferum, æs, marmor, non rarefiant, non esse quoddam rare-

factio consistat in discontinuatione partium; in ea enim non posse eam consistere ostendi sect. præcedente, n. 4. & 5. Ratio ergo est, quod durities resistat majori, vel minori extensioni, petatque partes rei eandem in se semper proportionem, & ordinem servare, ut videmus experientiâ, quod est contra rationem rarefactionis, & condensationis, ut constat.

Infero quintò ex dictis supra sect. 3. nu. 12. probabilem assignari posse rationem, cur glacies aquæ semper supernatet. Ratio ergo est, quia cum, post primam superficiem congelationem aqua rarefat (rarefactio autem plerumque est causa minoris gravitatis, sicut condensatio majoris) gelu illam jam nonnihil rarefactam occupat, & congelat, & licet eam restringat ad paulò minorem extensionem quam habebat immediate ante congelationem; est tamen congelata in paulò majore extensione, quam naturâ suâ, seu dum est liquida, postulat, sicque est paulò levior.

Hoc mihi multo probabilius videtur quam quod dicit Arriaga hic d. 4. l. 2. n. 32. qui idem ait glaciem aquæ supernatare, quod sit purior, neque tot terreas exhalationes habeat sibi admixtas, ac habet aqua liquida. Contra enim hoc est primò: si namque sint veræ exhalationes, sunt leves, ut constat in exhalationibus ex aquâ calefactâ ortis, & in nebula à terrâ ascendente, rem proinde cui insunt, reddunt leviores, & elevant potius, quam deprimunt. Si verò sint pulvisculi terrei, ut paulò ante insinuat, frigus & gelu eos non segregaret, sed sicut res alias, siquæ immediate ante in aquâ fuissent, intra ipsam glaciem constringeret.

Secundò & præcipue contra hanc rationem est: fumamus glaciem, quæ, ut ipse ait, est defæcata, & ab omni exhalatione, ac terrea concreione, seu pulvisculis depurata, fumamus, inquam, hanc glaciem, eamque in aliud vas purissimum ex auro, argento, vel vitro, ubi nihil terreum est, immittamus, adhuc dum liquefit, supernabit huic ipsi aquæ in quam resolvitur, non minus quam alteri cuicumque, & tamen aqua hæc nihil in se habet terreum, magis quam glacies, à qua defluxit, nec in alio ab eâ differt, nisi in mollietate, ac densitate.

Cur res durissimæ, ut ferum, æs, marmor, non rarefiant.

V. Quare glacies aquæ supernatet.

VI. Ratio ab aliis assignata, cur glacies aquæ supernatet, non satisfaciunt.

VII. Glacies non est magis à terrea pulvisculis depurata, quam aqua.

DISPUTATIO XII.

De elementis.

Hic solum restant quædam de elementis discutienda, quæ eo brevius licebit perstringere, quo sæpius tum in his libris, tum in Physicis de iisdem occurrit sermo. Cum tamen hic proprius sit eorum locus, omnimoda de iis tractatio non est omittenda.

SECTIO PRIMA.

Definitio, numerus, & situs elementorum.

I. ^{Elementum variè sumitur, Aristot. definit, vel describitur elementum.} Elementum subinde sumitur pro intrinseco constitutivo alicujus rei: sic litteræ vocantur elementa dictionis, materia & forma elementa compositi &c. Hic autem accipitur elementum ab Aristotele pro principio, & indivisibili in certo quodam ordine, & alteri formaliter, vel virtualiter inexistente. Ad hanc sive definitionem, sive descriptionem elementi laborant interpretes ut elementa, de quibus hic est sermo, reducant, quod tamen factum non est difficile, si particula illa indivisibili intelligatur ita, ut non

possint elementa nostra dividi in alia corpora completa, quæ in ipsis formaliter vel virtualiter contineantur. Licet enim elementa virtualiter, seu secundum qualitates suas & accidentia contineantur in mixtis, ut latè declaravimus in Physicis dum de materiâ primâ, mixta tamen nec virtualiter continentur in elementis. Clarius tamen hanc Aristotelis definitionem elementi explicant his verbis recentiores quidam, & sic illud definiunt: Elementum est corpus substantiale completum, excludens mixtionem ex primis qualitatibus.

Elementa vulgata, de quibus hic sermo, sunt quatuor, Ignis, qui supremum, & cælo proximum locum obtinet, deinde Aer, postea Aqua, & omnium infimo loco Terra. Quod terra sit naturâ suâ inferior aëri & igni, nulli dubium: de aquâ dubitari posset sed controversiam dirimit Scriptura, Gen. 1. v. 9. ubi dicitur, congregentur aquæ, quæ sub cælo sunt, in locum unum, & appareat arida, ergo aqua prius operiebat terram, sed ob bonum universi, & ut relinquere aptus locus animalibus, ubi degerent, se-

Clarius elementi definitio.

II. Elementa quatuor: Ignis, Aer, Aqua, Terra.

Aqua naturâ suâ est terra superiorior.

Aqua maris non est omnimoda, sed nonnihil in globum affertur.

gregata est in unum locum. Aqua maris non est omnino plana, etiam in malacia, sed nonnihil protuberat in globum; cuius indicium est, quod si quis in speculam, vel promontorium propter mare situm ascendat, videbit navim in mari, etiam ad magnam distantiam, quam tamen stans in littore cernere non posset. Idipsum confirmat communis nautarum consuetudo, qui malum identidem conscendunt, ut naves à longè conspiciant.

II. *Datur ignis sphaerae Luna contigua.*
Esse in concavo sphaerae lunæ ignem suadet, tum quod cætera elementa habeant suam sphaeram, quidni ergo & ignis suam? deinde, videmus flammam perpetuè niti sursum in formam pyramidis, ergo sicut inde ex simili arguimus locum aëris esse supra terram, & aquam, quod nimirum semper videamus in locum supra eas niti, quidni idem dicamus de igne, qui nititur ascendere supra aërem?

III. *Ignis in sphaera propria supra aërem non foret otiosus.*
Nec foret ibi otiosus ignis, ut prætendunt aliqui, sicut nec potentia nutritiva in corporibus Beatorum: sed primò compleret pulchritudinem universi. deinde eodem modo arguere quis posset tantam copiam aëris, terræ, aut aquæ esse superfluum. Præterea, calefacit aërem vicinum, eumque à frigidis influxibus lunæ, Saturni, & aliorum siderum defendit. Licet verò hic egeat pabulo ob tot contraria, non tamen in suâ sphaerâ, ubi est tutus à contrariis. Ratio verò cur illum ibi non videamus, est ob summam raritatem. Quod autem sit ibi ignis, indicant frequentes cometæ in supremâ aëris parte ab igne illo accensi. Est etiam ignis sub terrâ, ut constat ex variis historicis; imò ignis inferni est in ipsis terræ visceribus: neuter tamen illic est naturaliter, sed ignis infernus ex peculiari Dei ordinatione est in cavernis illis conclusus, alius per accidens, ex materiâ ibi sulphureâ accensus.

V. *Causa naturalis fontium.*
Quæres, quæ sit causa naturalis fontium? Resp. plurimos per venas & poros terræ subterraneos ex mari procedere, ubi per tot lapides & angustos meatus transeundo falsedinem exuunt. Et hoc sensu facile explicatur Scriptura Eccl. 1. v. 7. dum ait, unde exeunt flumina revertuntur. Alij tamen dicunt fontes progigni aëre in cavernis terræ, & locis frigidis incluso, unde condensatur paulatim, & in aquam convertitur. Ad locum autem illum Scripturæ dicunt, flumina exire ex mari virtualiter, quia scilicet vapores ex quibus oriuntur fontes, maximâ ex parte procedunt e mari.

VI. *Elementa in sua sphaera nec gravitant, nec levitant.*
Quæres secundò, utrùm elementa in suâ sphaerâ gravitent, aut levitent? Resp. negativè, pisces enim & homines natantes sub aquis nullum sentiunt pondus. Ratio est, quia motus gravitatis & levitatis est ob bonum aliquid rei quæ levitat aut gravitat, nempe ut illam statuât in loco ipsi commodo, seu tuto à contrariis: cum ergo ibi semel elementum est constitutum, non amplius petit huiusmodi motum, sed fruitur quiete. Præterea omnes partes ignis ex. gr. sunt ejusdem levitatis, ergo licet petant esse supra omnes alias res, non tamen petit una pars ignis esse supra aliam, sibi omnino similem, & in levitate æqualem.

VII. *Terra non ita est ponderibus suis librata, ut, minimo addito pondere, moveatur.*
Idem est de terrâ quoad locum infimum, & proportionem servatâ, de reliquis elementis. Falsum etiam est quod ait Vasquez 1. 2. d. 8. r. c. 3. n. 21. Salas, & alij, additione vel minimi ponderis totam terram tremere: primò enim hoc est aperte contra omnem experientiam: nam quantumvis magnæ moles ruant, nullam tamen inde trepidationem terræ sentimus; si aliquo intervallo à ruinâ illâ distemus. Deinde, manifestum est, terram non ita esse sphaericam, nec mathematicè adeò suis libratis ponderibus, ut planè in æquilibrio locetur, quod constat ex tot montibus, & vallibus, quæ ubique in terrâ cernuntur.

Falluntur ergo qui existimant, si iis consistendi locus daretur in aëre, nonnihil à terrâ remotis, posse eos terram movere. Falluntur, inquam, hoc enim si fieri posset, quare de facto venti vehementes, tanto impetu in terram delati, eam non movent? Cur turris aliqua vi ventorum dejecta, totâ sua mole in terram ruens, eam similiter non movet? Imò hominem qui hoc modo, nonnihil à terrâ remotus staret, non existimo posse movere terram circulariter; quo enim moles est major, eo videmus majores vires ad eam etiam circulariter movendam esse necessarias: quæ ergo vires requiruntur ad totam terræ machinam hoc modo circumvolvendam?

SECTIO II.

An sint, & quid sint quatuor primæ qualitates.

Quidam apud Conimb. hic c. 3. q. 2. artic. 2. dixerunt, non dari quatuor primas qualitates, sed calorem tantum, & humiditatem: frigus autem & siccitatem nihil aiebant esse aliud, quam negationes, illud caloris, hanc humiditatis. Sed contrâ, si frigus, & siccitas, sint meræ negationes, ergo terra nullam omnino habebit qualitatem.

Alij apud eosdem, calorem, frigus, & humiditatem dicebant esse qualitates, siccitatem verò tantum esse negationem humiditatis. Hos ex parte sequutus videtur P. Arriaga hic d. 4. lect. 2. n. 9. qui humiditatem solum vult esse corpora, seu substantiam fluidam; siccitatem verò asserit nihil aliud esse quam huiusmodi corporum fluidorum carentiam.

Contrâ primò, nam ut bene Oviedo hic contr. 8. p. 5. n. 3. dum res siccas & humiditas manibus tractamus, aliquid aliud sentimus præter calorem & frigus, quodque eadem re de calidâ mutata in frigidâ, & e contrâ, in re illâ permanet, & sensum eodem semper modo afficit; sed non tangimus substantiam, immediatè, ergo dantur humiditas & siccitas à rerum substantiis distinctæ. Conf. quando quis fauces habet arentes, indeque sentit molestiam, verè aliquid percipit distinctum à substantiâ linguæ, aut palati: id verò nec est calor, nec frigus, quæ illic possunt non esse immoderate; nec tandem illic sensu percipit negationem corporis humidi, negationes enim non palantur, nec sensibus percipiuntur, ergo siccitas, seu qualitas aliqua est, quæ ipsi tunc creat molestiam.

Contrâ secundò, destructa vini substantiâ manet ejus humiditas, ergo est quid à substantiâ vini distinctum, Respondet n. 18. non manere humorem, sed partes accidentis cum eâ fluxibilitate quam haberent, si ibi esset substantia vini. Contrâ, fluxibilitas illa non est substantia, sic enim, peractâ consecratione, substantia aliqua vini remaneret, quod dici nequit, cum secundum Patres omnes, & Theologos, imò Ecclesiam ipsam, nihil in sacrosanctâ Eucharistiâ maneat præter species, seu accidentia panis & vini: cum ergo fluxibilitas illa maneat, debet esse accidens, alioqui ut dixi aliquid in Eucharistiâ maneret præter accidentia.

Quod verò si vitrum interponatur, aqua non humectet rem ex alterâ parte vitri positam, non arguit humiditatem non esse qualitatem ab aquâ distinctam, eamque non esse activam, sed non esse tam fortiter activam ut agere possit per medium tam densum; vel ad summum probat, humiditatem solum agere per contactum. Quo sensu autem dixerit Aristoteles calorem & frigus esse activa, humiditatem & siccitatem passivas, dixi supra d. 7. s. 1. n. 2.

Prima

VIII.
Licet aliquid daretur locum consistendi in aëre non posset nihil omnino movere.

I.
Quidam dicunt, frigus & frigus dixerunt esse tantum negationes.

II.
Alij humiditatem, & frigus negant esse qualitates.

III.
Sensu percipitur humiditas & frigus distincta à substantiâ caloris, & frigoris.

Dum quis fauces habet arentes, sentit molestiam, id est, aliquid distinctum à substantiâ linguæ, aut palati.

IV.
Humiditas non est accidentis substantia, sed accidentis fluxibilitas.

V.
Humiditas non ita activa, ut, addito pondere, moveatur.

VI. Primæ ergo qualitates sunt quatuor, calor, frigus, humiditas, & siccitas: ideo dictæ primæ, quia communes Elementorum; & præterea quoddam aliæ, ut color, odor, sapor, & ejusmodi, ex iis oriuntur, & ad diversam earum attemperationem sequantur. Non tamen omnes qualitates ab iis oriuntur; lux enim producitur à sole ut constat, ut apparet in igne, seu flammâ.

VII. Calorem sic definit vel describit Aristoteles hic 1.2.c.2. calor est quod congregat homogenea, seu res ejusdem generis, ut constat in metallis quæ per ignem segregantur à se invicem, & quæ sunt ejusdem rationis, in unum conflunt, ut cernitur in auro, argento, stanno, plumbo, argento vivo, & aliis, quæ dum prius læbebant in eadem gleba permixta, vi ignis liquefiunt, sicque cum aliis sunt aliis ponderosiora, quæ sunt ejusdem rationis, in unum conflunt, sicque congregantur homogenea. Frigus, inquit ibidem Aristoteles, est quod congregat tam homogenea, quam heterogenea, seu quæ generis sunt diversi, ut constat in aquâ congelatâ, in quâ quidquid reperit frigus, unâ constringit, ut aquam, ligna, paleas, arbores, pisces &c. Ex his tamen definitionibus nec una nec altera videtur esse propria, sed solum aliqua eorum explicatio in ordine ad operationes, & effectus nobis notos; nam etiam aliquando calor congregat heterogenea: dum enim indurat lutum, quæcunque in eo reperit, constringit, ligna, paleas, vermes &c. non minus quam frigus in glaciæ.

VIII. Humidum eodem loco ait Aristoteles esse quod suis terminis & limitibus difficile continetur, alienis vero facile, ut apparet in aqua, quæ ex se hinc inde in omnem partem diffundit: in vase autem facile continetur, & ad illius terminos, ac figuram se sine difficultate accommodat. Siccum è contrâ, inquit, est quod suis limitibus facile, alienis difficile cohibetur, id est, sicca in se, seu suâ figurâ facile persistunt, neque hac illac disfluunt, sicut humida; ad alterius verò corporis limites, & figuram ægrè per se loquendo efformantur: ut constat in ligno, lapidibus &c. quod tamen intelligi debet de iis quæ simul sicca sunt & dura, ac inter se concreta: ignis enim non difficulter se ad sphaeræ lunæ terminos, & figuram accommodat, nec minus facile arena vasis alicujus terminis continetur, quam aqua.

SECTIO III.

Quomodo quatuor primæ qualitates conveniant Elementis.

I. Notandum, cum quatuor primæ qualitates ad certum aliquem gradum possint naturaliter intendi, (quem claritatis gratia, Philosophi, ut supra advertimus, vocant octavum) verosimile est eas petere in aliquo corpore ad gradum illum pertingere. Cum ergo non possint in mixtis, ob diversum temperamentum primarum qualitatum, quod ipsum nomen mixtionis denotat, ad gradum illum pervenire, debent hoc habere in Elementis, quibus primariò insunt. Quò posito, non videtur dubium quin ignis sit calidus, terra sicca in summo; hæc, quia in Scripturâ passim, & per antonomasiam vocatur arida, quod illi nomen ob summam siccitatem imposuerunt SS. Basiliius & Ambrosius. Deinde, cessante pluvia, videmus terram ad tantam se siccitatem reducere, ut in pulverem dissolvatur. Ignis verò est summè calidus: nullum enim aliud corpus eum in calore exæquat, ut est manifestum.

II. Difficultas est de aëre & aquâ, utri competat frigus in summo. Resp. tamen, illud competere aquæ,

Ratio est, quia frigus per se loquendo coarctat, & stringit magis partes, unde videmus per calorem communiter rarefieri res, ac dilatari: per frigus verò condensari & constringi, sed aqua semper est densior aëre, ergo. Quare tribui debet aëri humiditas in summo, si ulli Elemento tribui debeat, cum nulla alia ei relicta sit qualitas, quam habeat in summo, cum tamen aliquam habere verosimiliter debeat, non minus quam cætera elementa. Ulterius etiam probatur, quia aër difficilius continetur suis terminis quam aqua, estque illâ fluxibilior, ergo & humidior. Tandem in hanc sententiam feror, quia non video commodiorem primarum qualitatum inter elementa distributionem.

Dices; aqua magis humectat quam aër, ergo est humidior. Contrâ, sic etiam magis frigefacit, ergo malè ei negatur frigus in summo, quod tamen ab iis sit qui hoc obijciunt. Magis ergo humectat aqua ob majorem constipationem partium; ut ferrum calefactum magis calefacit quam ignis.

Dices secundò; si ex densitate desumi possit argumentum ad probandum excessum frigoris, ergo terra deberet esse frigida in summo, cum habeat partes maximè constipatas. Resp. terram non habere partes magis constipatas, quam habeat aqua, ut patet primò ex rarefactione, potest enim palmus aquæ latius extendi per rarefactionem, quam palmus terræ. Deinde, terra est magis porosa, ergo illius partes non sunt adeò constipatæ, ac partes aquæ.

Dices tertio; aër in quibusdam regionibus noctu redditur valde frigidus: item in mediâ regione aëris, & in montibus editissimis aër est frigidior: unde ibi, mediâ etiam æstate, in regionibus calidissimis videmus jacere, & conservari nivem, quod signum est aërem illic, dum removetur à contrariis, ad nativam se frigiditatem reducere. Contrâ, ergo aër in domo aliquâ undique parietibus clausâ, deberet esse intensè frigidus, cum removetur à contrariis, cujus tamen contrarium docet in dies experientia. Provenit ergo frigus illud in aëre, vel à stellis quibusdam, & planetis frigidis, vel à vaporibus aqueis undique cum aëre permixtis. Idem est de mediâ regione aëris, quò frigidi illi vapores fluunt, ut fugiant contrarium, ibi enim sunt maximè remoti à contrariis, à reflexione scilicet solis, & actione ignis in concavo sphaeræ lunæ, quæ communiter statuuntur tanquam limites mediæ regionis aëris, ac proinde etiam ibi liberius possunt stellæ & planetæ frigiditatem suam influxum in aëre producere.

Dices quartò; aqua pluvialis humectat aërem cadendo, ergo est illo humidior. Nego antecedens, si quo sensu per humectare aërem intelligatur producere in eo pluviam humiditatem. Solum ergo hoc sensu humectat aërem, nempe relinquendo in eo vapores quosdam aqueos, & crassos, qui permixti cum aëre reddunt illum magis aptum ad producendum humiditatem in corporibus, quibus applicatur, ut in lapidibus cernitur ab aëre subinde humectatis, qui propterea dicuntur sudare hyeme, licet hoc ex parte refundi possit in frigiditatem lapidum, qui per illam, applicatum sibi aërem nonnihil condensant, & in aquam vertunt. Congelatio autem aquæ non provenit ex solo illius frigore, sed ex siccitate aliquâ admixtâ, aut aliâ qualitate: multæ enim res non ita frigide atque aqua, congelantur, ut mel, lac, oleum &c. acetum verò, quod est frigidissimum, nunquam congelatur. Imò communiter dicunt, si daretur purum elementum aquæ, illud non congelandum, sed mansurum liquidum.

Habet ergo ignis calorem in summo. & siccitatem propè summum, seu ut sex: aër humiditatem in summo, & calorem similiter propè summum: aqua frigus

Tempera-
mentum pri-
marum
qualitatum
in elementis.

frigus in summo, & humiditatem propè summum : terra siccitatem in summo, & frigus propè summum. Tertiam verò qualitatem, quæ compleat numerum graduum in qualitate citra summum, ut duos gradus humiditatis in igne, frigiditatis in aëre &c. licet evidenter convinci non possit elementis non inesse, probabilius tamen est non habere ea, dum sunt in statu suo connaturali, nisi duas, tum quia essent aliquo modo mixta, tum quia qualitas illa tertia nulli usui esset, in elemento, & consequenter procedere nequit ab intrinseco, seu peti à naturâ elementi. Ab extrinseco autem recipere possunt elementa aliam qualitatem, sicut & aliquid illius, quam habent in summo, amittere.

SECTIO IV.

Inquiruntur alia quadam circa Elementa.

I. Quæ quali-
tates dicantur
symbolica.

Qualitates
elemento-
rum non dis-
tinguuntur
specie à qua-
libet
mixtorum.

Quæres, utrùm qualitates symbolicae Elementorum, seu quæ in duobus elementis reperiuntur, calor v.g. in aëre & igne, frigus in terrâ & aquâ, &c. sint ejusdem speciei inter se, & cum similibus qualitatibus mixtorum? Resp. affirmativè, nam calor aëris intenditur, & augetur ab igne, vel sole, & tam calor productus à sole in stupâ est dispositio ad ignem, quàm productus ab igne. Item ignis intendit calorem animalis, & aliorum mixtorum, ergo producit in eis calorem ejusdem speciei cum præcedente. Præterea, experientiâ constat, pullos avium excludi in fornace per calorem moderatum, ab igne productum, non minùs quàm per calorem naturalem ipsarum avium. Dices; radios solis ignem extinguere, & illius calorem destruere, ergo calor productus à sole est diversæ speciei à calore ignis. Resp. si hoc ita sit, non inde procedere, quòd sol in igne illo producat ulteriorem calorem, sed quòd aliam aliquam qualitatem in materiâ illâ producat, igni & illius calori repugnantem.

II. Elementa
symbolica, &
dissymbolica.
Inter ele-
menta dis-
symbolica non
fit immédia-
tus transitus.

Quæres secundo: utrùm inter Elementa dissymbolica possit esse immediatus transitus unus in aliud, nam de symbolis non est dubium quin possint in se invicem immediatè transire. Elementa symbolica vocantur, quæ in unâ qualitate conveniunt, ut aër & ignis in calore, aër & aqua in humiditate, &c. Elementa dissymbolica sunt, quæ nullam qualitatem habent communem; ut ignis & aqua. Resp. itaque non posse inter elementa dissymbolica fieri immediatum transitum.

III. Ratio est,
quia elemen-
tum conver-
sionem per-
venit prius
ad tempera-
mentum ele-
menti sym-
bolici quàm
dissymbolici.

Ratio à priori est, quia quando Elementum dissymbolicum agit in aliud, ignis v.g. in aquam, prius pervenit materia illius aquæ ad temperamentum aëris, vel vaporis cujusdam, quàm ad temperamentum ignis, ut est manifestum, nam cum minore calore stat forma aëris, quàm forma ignis. Deinde, parvam aliquam particulam aquæ in ignem injectam videmus prius converti in vaporem quendam, quàm in ignem.

SECTIO V.

An sit, & quid sit mixtio.

I. Mixtio est
miscibilium
alterationum
unio.

Mixtionem definit Aristoteles quod sit miscibilium alterationum unio: id est, mixtio est unio materiæ diversorum elementorum alterationum accidentaliter, per diversum scilicet temperamentum primarum qualitatum, & generationem formæ sub-

stantialis mixti, quæ est propria & philosophica acceptio mixtionis: vulgariter enim vocatur mixtio, quoties unus liquor miscetur alteri per motum localem, ut aqua lacti, vel vino, licet nulla fiat substantialis mutatio in formis. Quo autem mixta magis vel minus recedunt ab elementis, sunt magis vel minus propriè mixta. Unde homo, equus, leo, & alia hujusmodi sunt mixta propria; nix, grando, & alia hujusmodi, impropria, & imperfecta.

Homo, leo,
equus sunt
mixta pro-
pria: nix,
grando &c.
impropria.

Requirunt verò mixta, ut sint perfecta, temperamentum omnium primarum quatuor qualitatum. Temperamentum hoc est duplex: ad pondus, ut aiunt, seu quando omnes quatuor primæ qualitates secundum gradus æquales in re aliquâ reperiuntur, & ad justitiam, quando scilicet una quæque res habet temperamentum illud quod requirit, sicque datur unicuique quod suum est, & servatur aliquo modo justitia distributiva. Si verò res aliqua requirat temperamentum æquale omnium quatuor primarum qualitatum, temperamentum illud erit simul ad pondus & ad justitiam.

II. Tempera-
mentum ad
pondus, &
ad justitia-

Quæres, utrùm dari possit temperamentum ad pondus? Quoad primas qualitates videtur non repugnare, quidni enim ita artemperari inter se primæ qualitates possint, ut ex singulis sint in subjecto aliquo quatuor gradus? Imò dicunt aliqui hoc esse optimum omnium temperamentum, & homini, composito omnium perfectissimo, maxime proportionatum, utpote maxime conducens ad sensum tactus: si enim aliqua qualitas valde excederet, non posset organum tam perfectè sentire, ac discernere omnes quatuor qualitates in passis applicatis. Unde dicunt aliqui, de facto Christum Dominum habuisse hoc temperamentum ad pondus, cum sensum tactus habuerit perfectissimum: imò nonnulli idem asserunt de Beatissima Virgine, & Adamo.

III. Potest in
primis qua-
litatibus dari
tempera-
mentum ad
pondus.

Circa temperamentum ad pondus in gravitate & levitate, videtur secundum hunc statum rerum naturaliter repugnare, cum nullus possit rei illi assignari locus proportionatus. Non est tamen cur quis illud existimet divinitus implicare.

IV. Repugnat
naturaliter
hoc tempera-
mentum in
gravitate
& levitate.

De temperamento, seu complexione primarum qualitatum, multa hic eruditè Conimb. ex quibus cum communi omnium sententiâ notandum primò, temperamentum seu complexionem ad ingenij perspicacitatem & prudentiam accommodatissimam ex bilis & melancholicæ permixtione constare: quod probat illud Galeni primo de naturâ humanâ, ubi ait, anima acies & intelligentia à bilioso humore oritur, constantia & firmitas à melancholico.

V. Ad mentis
exercitia,
optima com-
plexio est
bilis & melan-
cholicæ per-
mixtio.

Secundò notandum, quomodo intelligendum sit quod ex Aristotele refert Cicero, nempe, melancholicos ingeniosos esse, & eos qui ingenio claruerunt, sive in Philosophiæ studiis, sive in Repub. administrandâ, sive in carmine pangendo, aut artibus exercendis, melancholicos fuisse: hoc enim intelligendum est, modò non nimium prædominetur humor melancholicus, tunc enim mentem degravat, & ob insaniam redigit: moderatus tamen juvat ad constantiam.

VI. Qui in philo-
sophia
claruerunt
aut in re-
pub. admini-
strandâ
aut in carmine
pangendo
aut in artibus
exercendis
melancholici
fuerunt.

De his plura Conimb. l. 2. c. 8. per quatuor questiones, præcipuè q. 4. a. 1. ubi etiam de iis quæ ingenio vel obsunt multum, vel profunt, fusam & curiosam disputationem instituunt, ad quos, curiosos harum rerum exploratores remitto. Nos aliò vocamus.

VII. Quænam
obstant, vel
profunt inge-
nio?